

LIETUVOS BOKSININKŲ IR KARATĖ KOVOTOJŲ SPORTINĖS VEIKLOS MOTYVAI

Vida Ivaškienė¹, Virgilijus Vytautas Mačiulis¹, Leonas Meidus², Vidas Bružas¹, Vladas Juknevičius³
Lietuvos kūno kultūros akademija¹, Kaunas, Vilniaus pedagoginis universitetas², Vilnius,
Vytauto Didžiojo universitetas³, Kaunas, Lietuva

Vida Ivaškienė. Docentė socialinių mokslų daktarė. Lietuvos kūno kultūros akademijos Sporto pedagogikos ir psichologijos katedros docentė. Mokslinių tyrimų kryptis — įvairaus amžiaus žmonių fizinis pajėgumas ir nuostata į kūno kultūrą.

SANTRAUKA

Tirti savo auklėtinių sportinės ir varžybinės veiklos motyvus, šiuos motyvus skiepyti — svarbi trenerio darbo sritis. Lietuvoje boksinių ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvai iki šiol menkai tyrinėti.

Tyrimo tikslas — iširti ir palyginti Lietuvos boksinių, karatė kovotojų sportinės veiklos motyvus.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, anketavimas, matematinė statistika.

Anketinė apklausa atlikta 2004 metais per Lietuvos suaugusiųjų bokso pirmenybes. Buvo tiriama 30 Lietuvos boksinių ir 32 karatė kovotojai ($n = 62$). Anketinėje apklausoje dalyvavo 29 didelio (14 boksinių ir 15 karatė kovotojų) ir 33 mažo meistriškumo (16 boksinių ir 17 karatė kovotojų) sportininkai. Tiriamųjų amžiaus vidurkis — $20,5 \pm 2,3$ metų.

Tiriamiesiems buvo pateikta 56 klausimų standartizuota F. Herzberg anketa, aprobuota LKKA Sporto pedagogikos ir psichologijos katedros, norint nustatyti šiuos aštuonis veiklos motyvus: finansinį, pripažinimo ir dėkingumo, atsakomybės, santykių su vadovu, karjeros, laimėjimų, darbo turinio, bendradarbiavimo.

Tyrimo rezultatai apdoroti matematinės statistikos metodais. Apskaičiuotos gautų rezultatų vidutinės reikšmės, vidutinis kvadratinis nuokrypis. Skirtumo patikimumas nustatytas pagal Studento t kriterijų. 95% patikimumo lygmuo ($p < 0,05$) laikytas statistškai patikimu.

Nustatyta, kad didelio meistriškumo Lietuvos boksiniams ir karatė kovotojams reikšmingiausi darbo turinio ir laimėjimų motyvai, mažo meistriškumo sportininkams — darbo turinio, bendradarbiavimo ir atsakomybės. Didelio meistriškumo boksiniams finansinis, pripažinimo ir dėkingumo, karjeros ir laimėjimų motyvai yra svarbiausi, palyginti su karatė kovotojų ($p < 0,05$). Mažo meistriškumo boksiniams finansinis motyvas svarbesnis nei tokio paties meistriškumo karatė kovotojams ($p < 0,05$), bet mažiau svarbus nei didelio meistriškumo boksiniams ($p < 0,001$). Visiems respondentams nereikšmingiausias yra karjeros motyvas.

Raktažodžiai: sportinės veiklos motyvai, didelis ir mažas meistriškumas, boksas, karatė.

IVADAS

Motyvas — tai sąmoninga ar nesąmoninga veiksmo priežastis, kylanti dėl asmenybės ir objekto (situacijos), patenkinančios jos poreikius, interesus, vertybes ir tikslus, sąveikos (*Sporto terminų žodynas*, 2002).

Motyvacija — visuma motyvų, lemiančių sportininko aktyvumą siekiant užsibrėžto tikslo per pratimus ir varžybas (*Sporto terminų žodynas*, 2002). Sportinės veiklos motyvacija svarbi sportininko psichologinio rengimo dalis. Sportinę motyvaciją yra tyrę įvairių šalių mokslininkai (Deci, Ryan,

1985; Csikszentmihalyi, Nakamura, 1989; Flood, Hellsted, 1991; Худадов, 1997; Wang, Biddle, 2001), bet sportinės veiklos motyvacijos tyrimų aktualumą lemia besitęsiančios motyvacijos teorijų ir metodikos paieška, motyvų sportuoti nustatymas (Malinauskas, 1998).

F. Herzberg (1996) pabrėžė, kad asmenybės motyvaciją veikia dviejų veiksmų grupės — palaikomųjų ir skatinamųjų: palaikomieji veiksniai — treniruotės sąlygos, materialus atlygis, sportininko ir trenerio santykiai, jų santykiai su komandos

draugais; skatinamieji veiksniai — tai galimybė tobulėti, laimėjimai, pripažinimas. Būtinės abi motyvacijos veiksmų grupės.

Sportinės veiklos motyvai susiję su varžybinės veiklos sėkmingumu (Бондарчук, Потапов, 2006). Mokslinė problema ta, kad stinga žinių, ar dvikovos šakų atstovų sportinės veiklos motyvai yra panašūs, nes Lietuvoje yra tyrinėti tik didelio meistriškumo boksininkų, graikų-romėnų imtynininkų sportinės veiklos motyvai (Malinauskas, 2003). Buvo tiriami boksininkai ir karatė kovotojai, nes iš dvikovos šakų jie išsiskiria tuo, kad sportinė kova vyksta tik stovint ir naudojama tik smūgio technika.

Tyrimo objektas — Lietuvos boksininkų ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvai.

Tyrimo tikslas — ištirti ir palyginti Lietuvos boksininkų ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti Lietuvos didelio meistriškumo boksininkų ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvus.
2. Ištirti Lietuvos mažo meistriškumo boksininkų ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvus.
3. Palyginti didelio ir mažo meistriškumo tiriamųjų sportinės veiklos motyvus.

Hipotezė — olimpinės šakos (bokso) sportininkams finansinis motyvas yra svarbesnis nei neolimpinės šakos (karatė) sportininkams.

TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, anketavimas, matematinė statistika.

Anketavimas buvo vykdomas 2004 metais per Lietuvos suaugusiųjų bokso pirmenybes. Tiriamąjį

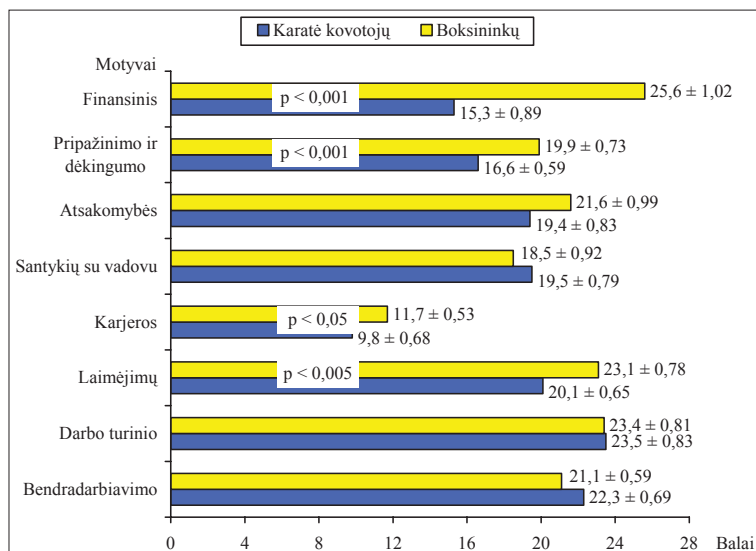
imtį sudarė keturių svorio kategorijų (nuo 57 iki 75 kg) sportininkai, nes kitų svorio kategorijų dalyvių būna mažai. Didelio meistriškumo sportininkams buvo priskiriami pirmieji keturi laimėtojai, o mažo meistriškumo — paskutinės keturias vietas užėmusieji. Tirta 30 boksininkų ir 32 karatė kovotojai ($n = 62$). Anketinėje apklausoje dalyvavo 29 didelio (14 boksininkų ir 15 karatė kovotojų) ir 33 mažo meistriškumo (16 boksininkų ir 17 karatė kovotojų) sportininkai. Buvo planuota ištirti po 16 kiekvienos grupės tiriamųjų, tačiau didelio meistriškumo sportininkų grupėse trys anketos buvo nebaigtos pildyti, o mažo meistriškumo grupėje papildomai įtrauktas vienas karatė kovotojas, atsižvelgiant į varžybų vyriausiojo teisėjo rekomendacijas. Tiriamųjų amžiaus vidurkis — $20,5 \pm 2,3$ metų.

Tiriamiesiems buvo pateikta 56 klausimų standartizuota F. Herzberg anketa, aprobuota LKKA Sporto pedagogikos ir psichologijos katedros, norint nustatyti šiuos aštuonis veiklos motyvus: finansinį, pripažinimo ir dėkingumo, atsakomybės, santykių su vadovu, karjeros, laimėjimų, darbo turinio, bendradarbiavimo. Aukščiausias kiekvieno motyvo įvertis — 28 balai.

Tyrimo rezultatai apdoroti matematinės statistikos metodais. Buvo apskaičiuojamos gautų rezultatų vidutinės reikšmės, vidutinis kvadratinis nuokrypis. Skirtumo patikimumas nustatytas pagal Studento t kriterijų. 95% patikimumo lygmuo ($p < 0,05$) laikytas statistiškai patikimu.

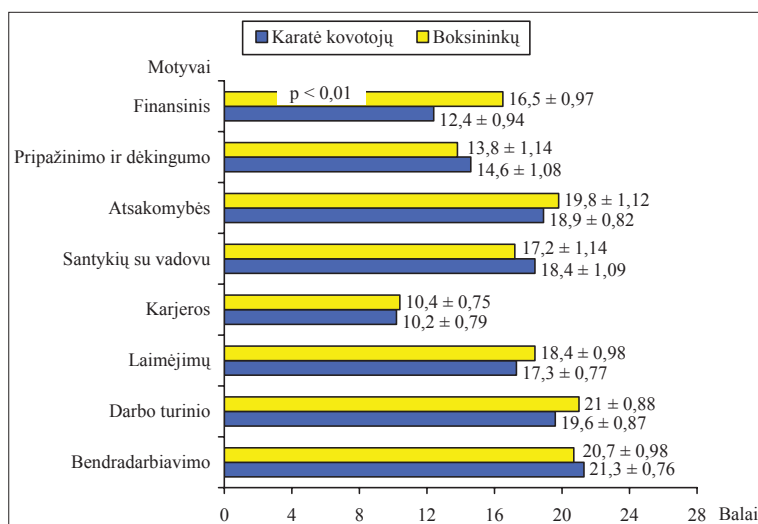
REZULTATAI

Lietuvos didelio meistriškumo boksininkams sportinėje veikloje svarbiausias finansinis motyvas ($25,6 \pm 1,02$ balo), gana reikšmingi darbo turinio

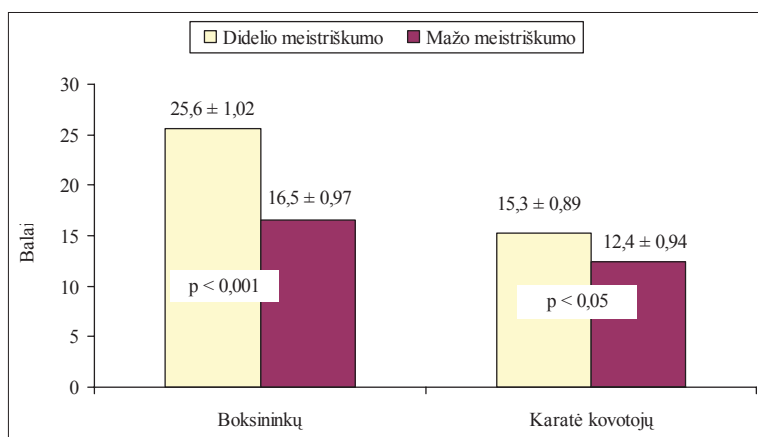

1 pav. Didelio meistriškumo boksininkų ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvai (balai, $\bar{X} \pm S\bar{X}$)

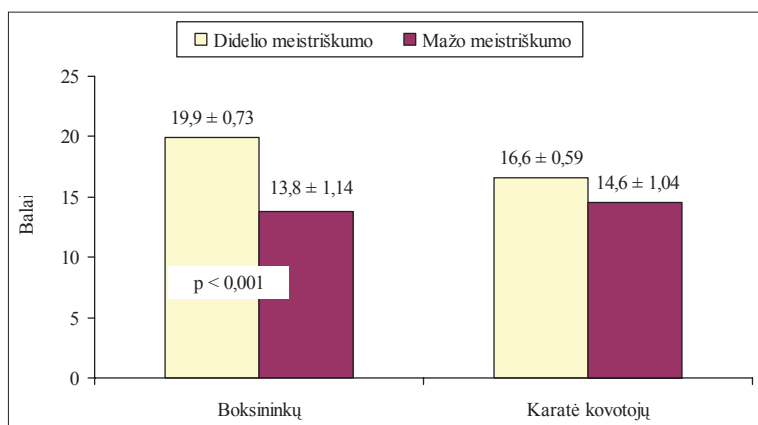
2 pav. Mažo meistriskumo boksininkų ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvai (balai, $\bar{X} \pm S\bar{X}$)

3 pav. Tiriamųjų finansinio motyvo poreiškis ($\bar{X} \pm S\bar{X}$)

4 pav. Tiriamųjų pripažinimo ir dėkingumo motyvo poreiškis ($\bar{X} \pm S\bar{X}$)

(23,4 ± 0,81 balo) ir laimėjimų (23,1 ± 0,78 balo) motyvai (1 pav.). Didelio meistriskumo karatė kovotojams reikšmingiausias darbo turinio motyvas (23,5 ± 0,83 balo), gana svarbūs — bendradarbiavimo (22,3 ± 0,69 balo) ir laimėjimų (20,1 ± 0,65 balo) motyvai (1 pav.).

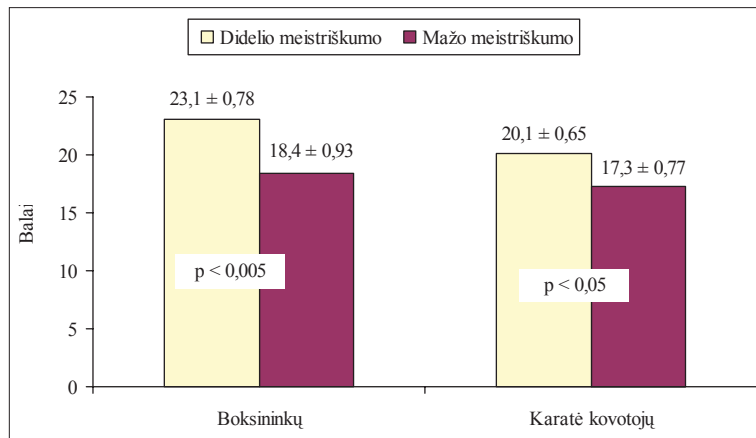
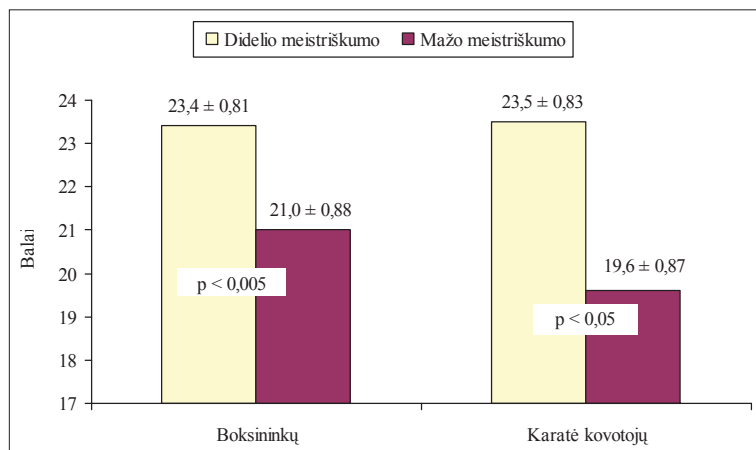
Mažo meistriskumo boksininkams sportinėje veikloje svarbiausi darbo turinio (21,0 ± 0,88 balo), bendradarbiavimo (20,7 ± 0,98 balo) ir atsakomybės (19,8 ± 1,12 balo) motyvai, karatė kovotojams — bendradarbiavimo (21,3 ± 0,76 balo),

darbo turinio (19,6 ± 0,88 balo) ir atsakomybės (18,9 ± 0,82 balo) (2 pav.).

Matyti, kad skirtingo meistriskumo boksininkams labai svarbūs darbo turinio motyvai, o skirtingo meistriskumo karatė kovotojams — darbo turinio ir bendradarbiavimo.

Didelio meistriskumo sportininkams gana svarbus laimėjimų, mažo meistriskumo — atsakomybės motyvas.

Palyginti su kitais motyvais, visiems respondentams nereikšmingiausias karjeros motyvas ($p < 0,05$).

5 pav. Tiriamųjų laimėjimų motyvo poreiškis ($\bar{X} \pm S\bar{X}$)6 pav. Tiriamųjų darbo turinio motyvo poreiškis ($\bar{X} \pm S\bar{X}$)

Lyginant didelio meistriškumo boksinių ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvus nustatyta, kad boksiniams finansinis, pripažinimo ir dėkingumo, karjeros ir laimėjimų motyvai svarbesni nei karatė kovotojams ($p < 0,05$ — $0,001$) (1 pav.).

Lyginant mažo meistriškumo boksinių ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvus nustatyta, kad boksiniams finansinis motyvas svarbesnis nei karatė kovotojams ($p < 0,01$) (2 pav.).

Nagrinėjant finansinio motyvo poreiškius nustatyta, kad didelio meistriškumo sportininkams šis motyvas svarbesnis nei mažo meistriškumo sportininkams ($p < 0,05$ — $0,001$) (3 pav.).

Išnagrinėjus tiriamųjų pripažinimo ir dėkingumo motyvo poreiškius nustatyta, kad didelio meistriškumo boksiniams jis yra svarbesnis nei mažo meistriškumo boksiniams ($p < 0,001$) (4 pav.).

Laimėjimų motyvas svarbesnis didelio meistriškumo sportininkams ($p < 0,05$ — $0,005$) (5 pav.).

Darbo turinio motyvo poreiško tyrimai parodė, kad didelio meistriškumo respondentams jis svarbesnis (6 pav.).

REZULTATŲ APTARIMAS

Boksinių ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvų tyrimai parodė, kad didelio ir mažo meistriškumo boksiniams finansinis motyvas reikšmingesnis negu karatė kovotojams. Taigi hipotezė pasitvirtino.

Jeigu tarp mažo meistriškumo respondentų motyvų didesnio skirtumo nėra ($p > 0,05$), tai didelio meistriškumo boksiniams pripažinimo ir dėkingumo, karjeros, laimėjimų motyvai svarbesni negu to paties meistriškumo karatė kovotojams ($p < 0,05$). Taip yra galbūt dėl to, kad karatė — ne olimpinė sporto šaka.

Boksinių apklausos rezultatai patvirtina J. Kinjonen (1991) nuomonę, kad labai dažnai tarp pagrindinių sportavimo motyvų minimas ir materialios naudos siekis. Anot F. Herzberg motyvacijos teorijos, darbas turi būti modifikuojamas taip, kad asmuo turėtų galimybę patirti sėkmę, pripažinimą, atsakomybę ir tobulėjimą (Coffey et al., 1994). Šio tyrimo duomenys tokiai teorijai neprieštarauja.

Tiriamiesiems reikšmingas bendradarbiavimo motyvas rodo, kad sportininkų tarpusavio santykiai yra geri, vyrauja supratimas. Darbo turinio reikšmingumas atskleidžia įvairaus meistriškumo

sportininkų domėjimąsi treniravimosi metodika, įvairiais jos būdais.

Nereikšmingiausias visiems tiriamiesiems karjeros motyvas atskleidžia boksininkų ir karatė kovotojų sportinės veiklos sąstingio grėsmę: negilios veteranų sporto tradicijos arba jų stoka, finansiniai sunkumai ir pan. Tačiau kartu tiriamieji suvokia ir tai, kad profesionalaus sportininko karjera yra palyginti trumpa.

Visiems tiriamiesiems svarbus atsakomybės motyvas. Tai rodo tiriamųjų moralinę brandą ir sportinių įgūdžių taikymo įvairiomis aplinkybėmis galimus padarinius.

Nagrinėjant kitų dvikovos šakų atstovų sportinės veiklos motyvaciją buvo nustatyta, kad fechtuotojams svarbiausias laimėjimų motyvas (Čepelionienė, Ivaškienė, 2005). Siekimų motyvacija — tai motyvų visuma, nuteikianti sportininką siekti kovos, varžytis arba jos vengti. Tai pagrindinė varomoji jėga siekiant užsibrėžtų tikslų (*Sporto terminų žodynas*, 2002).

R. Malinausko (2003) tyrimo pagal kitokią motyvų tyrimo anketą duomenys parodė, kad didelio meistriškumo boksininkus, graikų-romėnų imtynininkus, taip pat jų pamainą sportuoti labiausiai skatina motyvas būti fiziškai stipriam, sustiprinti sveikatą, rungtyniauti, tapti čempionu, rekordininku.

Dvikovos šakose siekiant rezultatų sportinės veiklos motyvai yra labai reikšmingi, todėl trene-

ris turi gerai žinoti kiekvieno auklėtinio sportavimo motyvus, juos kryptingai ugdyti (Худадов, 1997). Manoma, kad treneris, žinodamas ugdytinio sportinės veiklos motyvus, gali padėti sportininkui tapti ryžtingesniau, atkaklesniau įgyvendinant savo siekius, ilgiau tęsti sportinę karjerą.

IŠVADOS

1. Didelio meistriškumo Lietuvos boksininkams reikšmingiausi finansinis ($25,6 \pm 1,02$ balo), darbo turinio ($23,4 \pm 0,81$ balo) ir laimėjimų ($23,1 \pm 0,78$ balo) motyvai, karatė kovotojams — darbo turinio ($23,5 \pm 0,83$ balo), bendradarbiavimo ($22,3 \pm 0,69$ balo) ir laimėjimų ($20,1 \pm 0,65$ balo).
2. Mažo meistriškumo sportininkams reikšmingiausi darbo turinio, bendradarbiavimo ir atsakomybės motyvai.
3. Didelio meistriškumo boksininkams finansinis, pripažinimo ir dėkingumo, karjeros ir laimėjimų motyvai yra svarbiausi, palyginti su karatė kovotojais.
4. Mažo meistriškumo boksininkams finansinis motyvas svarbesnis už tokio paties meistriškumo karatė kovotojų ($p < 0,05$), bet silpnėsnis už didelio meistriškumo boksininkų ($p < 0,001$).
5. Visiems respondentams nereikšmingiausias yra karjeros motyvas.

LITERATŪRA

- Coffey, R. E., Cook, C. W., Hunsaker, P. L. (1994). *Management and Organizational Behavior*. IRWIN.
- Csikzentmihalyi, M., Nakamura, J. (1989). The dynamics of intrinsic motivation. In C. Ames, R. Ames (Eds.). *Motivation in Education*, Vol. 3: *Goals and cognitions* (pp. 45—71). New York: Academic Press.
- Čepelionienė, J., Ivaškienė, V. (2005). Lietuvos fechtuotojų ir penkiakovininkų sportinės veiklos motyvai. *Sporto mokslas*, 2 (40), 52—57.
- Deci, E. L., Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior*. New York: Plenum.
- Flood, S., Hellsted, J. (1991). Gender differences in motivation for intercollegiate athletic participation. *Journal of Sports Behavior*, 3 (14), 159—168.
- Herzberg, F. (1996). *Work and the Nature of Man*. Cleveland: World.
- Kinjonen, J. (1991). Personal values and motivation for exercises. *Proceedings of the World Congress on Sports for All*, 3—7 June.
- Malinauskas, R. (2003). Didelio meistriškumo dvikovos sporto šakų sportininkų ir jų rezervo motyvacijos ypatumai. *Sporto mokslas*, 1 (31), 19—23.
- Malinauskas, R. (1998). Vaikinių, kurie renkasi boksą, motyvacijos ypatumai. *Sporto mokslas*, 3 (12), 20—23.
- Sporto terminų žodynas*. (2002). Sud. S. Stonkus. T. 1. Kaunas: LKKA.
- Wang, J., Biddle, S. (2001). Young people's motivational profiles in physical activity: A cluster analysis. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 23, 1—22.
- Бондарчук, Т. В., Потапов, В. Н. (2006). Саморегуляция психического состояния спортсменов высшей квалификации. *Теория и практика физической культуры*, 2, 39—40.
- Худадов, Н. А. (1997). *Психолого-педагогические основы спортивной деятельности единоборцев высокой квалификации: диссертация канд. психол. наук*. Москва: ГАФК.

MOTIVES OF SPORTS ACTIVITIES OF LITHUANIAN BOXERS AND KARATE ATHLETES

Vida Ivaškienė¹, Virgilijus Vytautas Mačiulis¹, Leonas Meidus², Vidas Bružas¹, Vladas Juknevičius³
*Lithuanian Academy of Physical Education¹, Kaunas, Vilnius Pedagogical University², Vilnius,
Vytautas Magni University³, Kaunas, Lithuania*

ABSTRACT

The aim of the research was to study and compare the motives of sports activities of Lithuanian boxers and karate athletes.

The methods of the research: 1. The study and analysis of literature sources. 2. Questionnaire survey. 3. Mathematical statistics.

The research using the method of questionnaire survey was carried out during the championship of Lithuania in 2004. The sample consisted of 14 elite boxers and 15 karate performers ($n = 29$) and 16 non-elite boxers and 17 karate performers ($n = 33$). The total number of subjects was 62 sportsmen (30 boxers and 32 karate performers). The sample consisted of athletes in 4 weight categories (from 57 kg to 75 kg). The winners of the first 4 places were attributed to elite sportsmen and those who had taken the last 4 places were attributed to non-elite sportsmen respectively. The average age of the sportsmen studied was 20.5 ± 2.3 years.

The research included boxers and karate performers since they distinguish themselves from other representatives of combat sports by fighting in the standing position and blow techniques being used.

The subjects were asked to fill in a standardized F. Herzberg's questionnaire consisting of 56 questions aimed at establishing the following eight motives of activities: financial, recognition and gratitude, responsibility, relations with the leader, career, achievements, nature of activities, and cooperation. Maximum estimation of each motive was set at 28 points.

The data obtained as a result of the research carried out were processed using the methods of mathematical statistics. Student's criterion t was applied in determining difference reliability.

It was found that financial motive was the most important motive of sports activities among elite boxers (25.6 ± 1.02 points); motives of the nature of the activities (23.4 ± 0.81 points) and of achievements (23.1 ± 0.78 points) were also important.

In the case of elite karate performers, the motives of the nature of the activities were the most important (23.5 ± 0.83 points), motives of cooperation (22.3 ± 0.69 points) and of achievements (20.1 ± 0.65 points) were important, as well.

The motives of the nature of activities, motives of cooperation and of responsibility prevailed among boxers and karate performers whose mastership was low.

The financial motive of non-elite boxers was stronger than that of karate sportsmen of the same skill level ($p < 0.05$) but it was weaker than that of elite boxers ($p < 0.001$).

The comparison of research results obtained from all groups of the athletes studied showed the motive of career being the least important.

Keywords: motives of sports activities, high and low mastership, boxing, karate.

Gauta 2005 m. rugsėjo 28 d.
Received on September 28, 2005

Priimta 2005 m. gruodžio 28 d.
Accepted on December 28, 2005

Vida Ivaškienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 37 302645
E-mail v.ivaškiene@lkka.lt